

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ

จัดทำโดย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส

อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ

คำนำ

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ขอขอบคุณ ประชาชนตำบลกุดน้ำใส ผู้นำหมู่บ้าน กลุ่มองค์กร และหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ดำเนินการเอื้อเฟื้อข้อมูล โดยข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาในครั้งนี้ การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น และต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีข้อมูลด้านต่างๆ ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลภูมิปัญญาที่เป็นปัจจุบัน เพื่อจะได้นำมาเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมสูงสุดต่อไป

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส เป็นอย่างยิ่งว่า ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ฉบับนี้ จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน ตำบลกุดน้ำใส และเป็นแหล่งเรียนรู้ คลังความรู้อันนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสิ่งสมประสพการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

ประเวศ วะสี (๒๕๓๖) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและ สังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาจาก ข้างนอก ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่อง ของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญของ จริยธรรมมากกว่าว่าวัตถุธรรม เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้ อาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้ แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการ ดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการทางปัญญาที่คนในชุมชนท้องถิ่นจากการเรียนรู้การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัย เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระ และแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายๆด้าน ได้แก่

๑. ด้านเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตรเป็นต้น
๒. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น
๓. ด้านการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้
๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

/ ๕. ด้านศิลปกรรม.....

๕. ด้านศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถ ประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

๖. ด้านภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๗. ด้านอื่นๆ หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านเกษตรกรรม

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
๑	การทำการเกษตรแบบผสมผสาน	นายอุทัย ลากเกิด	ศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก. อำเภोजตุรัส) บ้านท่าแดง ม.๗ ต.กุดน้ำใส	๐๘๑๐๖๘๔๑๘๕
๒	การผลิตปุ๋ยอินทรีย์	นายอุทัย ลากเกิด	ศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก. อำเภोजตุรัส) บ้านท่าแดง ม.๗ ต.กุดน้ำใส	๐๘๑๐๖๘๔๑๘๕
๓	การปลูกพืชสมุนไพร	นายอุทัย ลากเกิด	ศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก. อำเภोजตุรัส) บ้านท่าแดง ม.๗ ต.กุดน้ำใส	๐๘๑๐๖๘๔๑๘๕
๔	สวนผักปลอดสารพิษ	นางหนูแดง ทองประสม	ม.๒ ต.กุดน้ำใส	๐๔๔๐๕๖๕๘๖
๕	การทำการเกษตรแบบผสมผสาน โคกหนองนา โมเดล	นางสาวรินปวีร์ ภิรมย์ไทย	ศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ม.๑๒ ต.กุดน้ำใส	๐๙๘๕๕๔๓๖๔๙
๖	การทำปุ๋ยหมัก	นางสาวรินปวีร์ ภิรมย์ไทย	ศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ม.๑๒ ต.กุดน้ำใส	๐๙๘๕๕๔๓๖๔๙

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านหัตถกรรม

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
๑	การทำหมอนปักทอง	นางนงนุช กุมภา	๑๒ ม.๑๐ ต.กุดน้ำใส	๐๖๔๙๔๕๕๕๘๙๗
๒	การสานตะกร้าพลาสติก	นางนงนุช กุมภา	๑๒ ม.๑๐ ต.กุดน้ำใส	๐๖๔๙๔๕๕๕๘๙๗
๓	การทำตะกร้าอเนกประสงค์ จากกระป๋องน้ำอัดลม	นางนงนุช กุมภา	๑๒ ม.๑๐ ต.กุดน้ำใส	๐๖๔๙๔๕๕๕๘๙๗
๔	การทำผ้าพื้นเมือง	นางจรรยา ทองจำรูญ	๓๑๓ ม.๑๓ ต.กุดน้ำใส	๐๘๓๓๗๗๒๐๒๑
๕	การทำตุ๊กตีสาน	นางจรรยา ทองจำรูญ	๓๑๓ ม.๑๓ ต.กุดน้ำใส	๐๘๓๓๗๗๒๐๒๑
๖	การทำหมอนถัก	นางเข็มพร ศรีใส	๙๖ ม.๖ ต.กุดน้ำใส	๐๖๓๘๓๔๘๗๗๖
๗	การทำไม้กวาดทางมะพร้าว	นายพิมพ์ ชาลีเครือ	๒๘ ม.๖ ต.กุดน้ำใส	-
๘	การสานแห	นายแหลม ฝิวรักษา	๑๓๒/๑ หมู่ ๖ ต.กุดน้ำใส	-
๙	การสานแห	นายพิมพ์ ชุตมะเรียง	๒๘ หมู่ ๖ ต.กุดน้ำใส	๐๖๓๔๒๔๘๘๘๓
๑๐	การทำเสื้อกก	นางหนูกัน ภิรมย์ไทย	๑๕๒ หมู่ ๖ ต.กุดน้ำใส	๐๙๒๙๔๒๐๕๘๘
๑๑	การทำอิหลง	นายจรรยา สีทา	๑๒/๓ หมู่ ๖ ต.กุดน้ำใส	-
๑๒	การทำอิหลง	นายถนอม เกิดจัตุรัส	๑๕๒ หมู่ ๖ ต.กุดน้ำใส	๐๘๔๑๖๕๘๑๗๖
๑๓	การจักสานไม้ไผ่(สุ่มไก่)	นายธนาสน์ เกิดสมบูรณ์	หมู่ ๗ ต.กุดน้ำใส	-

การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป
๒. มีฐานข้อมูลท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
๓. มีแหล่งบริการและเผยแพร่สารสนเทศท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส
๔. สามารถให้บริการสารสนเทศท้องถิ่นให้กับผู้สนใจทั่วไปทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
๕. สร้างความตระหนักให้กับประชาชน และชุมชน ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และของชาติ
๖. เป็นการอนุรักษ์ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ และสืบทอดต่อไปชั่วลูกหลาน
๗. ประชาชนท้องถิ่น มีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการนำไปต่อยอดในเชิงพาณิชย์

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมี ผู้ให้คำกัตความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

สามารถ จันท์สุรย์ (๒๕๓๖) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่ช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตนะ บัวสนธิ์ (๒๕๓๕) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่คนที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการที่คนดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขของในส่วนตัวเป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิตานนท์ (อ้างอิงถึงในพิสิฐุ นาคำไพ. ๒๕๓๗) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ชี้แนะว่าการจะใช้ชีวิตอย่างไรยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจถูกยกระดับให้หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีชีวิต สัตว์ พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านอุตสาหกรรม

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
๑	การทำน้ำตาลจากอ้อย	นายมนตรี ช่วยคุณ	๙ ม.๗ ต.กุดน้ำใส	
๒	การทำน้ำตาลจากอ้อย	นางหนูมัต แก้วโสม	ม.๗ ต.กุดน้ำใส	
๓	การผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี สู่สากล กลุ่มนครชัยบุรีรินทร์	นางพรทิวา ผาเป้า	ม.๓ ต.กุดน้ำใส	๐๘๐๗๒๙๗๐๔๔

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านศิลปกรรม

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	หมอแคน	นายบุญโฮม หาญกุดตุ้ม	๒๑๔ ม.๖ ต.กุดน้ำใส
๒	ผญา	นางจัต จันณรงค์	๘๖ ม.๖ ต.กุดน้ำใส
๓	ผญา	นายประนอม ลานรัก	๑๘ ม.๑ ต.กุดน้ำใส

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านอาหาร (อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน)

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
๑	การทำไข่เค็มเสริมไอโอดีน	นางสาวสมบุญ บุญฐานุสนธิ์	๑๒๕ ม.๑ ต.กุดน้ำใส	๐๔๔๘๕๑๗๙๓
๒	การทำข้าวเกรียบและข้าวโป่ง	กลุ่มอาชีพบ้านวังเสมา	ม.๒ ต.กุดน้ำใส	๐๘๑๐๗๑๖๗๖๙
๓	การทำน้ำพริก	กลุ่มสตรีบ้านเตื่อ	ม.๕ ต.กุดน้ำใส	๐๘๑๗๘๙๑๗๑๑